

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1398/2022, ECLI:CZ:NS:2023:23.CDO.1398.2022.1

Číslo: 29/2024

Právní věta:

Za návrh na snížení smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. lze považovat takový procesní úkon (námitku) dlužníka (žalovaného), ze kterého je patrné, že se dlužník domáhá (byť i jen částečného) zamítnutí žaloby z důvodu, že má požadovanou smluvní pokutu za nepřiměřenou (popírá přiměřenost její výše); není nezbytné, aby se dlužník výslovně dožadoval aplikace moderačního oprávnění soudem, tj. aby výslovně navrhoval snížení smluvní pokuty.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 03.05.2023

Spisová značka: 23 Cdo 1398/2022

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Moderační právo soudu, Smluvní pokuta

Předpisy: § 2051 o. z.
§ 41 odst. 2 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 74 Co 78/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se v řízení domáhala po žalované zaplacení smluvní pokuty ve výši 698 000 Kč s příslušenstvím s tvrzením, že její právní předchůdkyně (společnost U. I., a. s.) dne 12. 4. 2017 uzavřela s žalovanou nájemní smlouvu, jejímž předmětem byl nájem plakátovací plochy. Ve smlouvě se žalovaná zavázala mimo jiné při skončení nájmu odstranit veškeré reklamní plakáty tak, aby nejpozději do 7 dnů po skončení nájmu byla reklamní plocha zcela čistá. Žalovaná tuto svou povinnost nesplnila, neboť reklamní plochu pouze překryla čistým papírem, který se v průběhu času odlepil. Právní předchůdkyně žalobkyně proto požadovala zaplacení smluvní pokuty za porušení uvedené povinnosti ve výši 1 000 Kč za každý započatý den, kdy nebyla plakátovací plocha vyčištěna

(celkem za 698 dní). Právní předchůdkyně žalobkyně pohledávku postoupila na žalobkyni smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 10. 2. 2020.

2. Žalovaná navrhlá zamítnutí žaloby, neboť z její strany nedošlo k žádnému porušení smluvního ujednání, které by zakládalo právo žalobkyně na zaplacení smluvní pokuty. Dovolávala se běžné praxe, kterou není vyčištění plakátovací plochy, nýbrž seškrábání plakátu a jeho přikrytí odolnější krytinou, aby předešla reklama nebyla nadále viditelná. Samotnou výši smluvní pokuty žalovaná považovala za nepřiměřenou, rozpornou s dobrými mravy a zásadami poctivého obchodního styku.

3. Městský soud v Brně rozsudkem ze dne 25. 11. 2020, č. j. 62 C 127/2020-89, ve znění doplňujícího rozsudku téhož soudu ze dne 22. 1. 2021, č. j. 62 C 127/2020-96, uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 152 862 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (výrok I), zamítl žalobu co do požadavku na zaplacení částky 545 138 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (výrok II), rozhodl, že žádná z účastnic nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III) a uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni náklady spojené s uplatněním pohledávky ve výši 1 200 Kč (doplňný výrok IV).

4. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že mezi právní předchůdkyní žalobkyně a žalovanou byla uzavřena smlouva, jejímž předmětem byl nájem reklamní plochy na dobu od 18. 4. 2017 do 18. 4. 2018, nájemné bylo sjednáno ve výši 66 000 Kč bez DPH ročně. Soud zjistil, že podle čl. 3.4 smlouvy byla žalovaná povinna po skončení nájmu odstranit veškeré reklamní plakáty z plakátovací plochy a plakátovací plochu uvést do 7 dnů od skončení nájmu do stavu bez reklamního plakátu. Pro případ porušení této povinnosti byla mezi stranami sjednána smluvní pokuta ve výši 1 000 Kč za každý i započatý den prodlení s odstraněním reklamního plakátu. Ke dni zahájení nájmu byla plakátovací plocha zcela vyčištěná bez polepu. Po skončení nájmu žalovanou zůstal na reklamní ploše reklamní plakát, který následně žalovaná překryla čistým polepem. Žalovaná tak nedostála své povinnosti zanechat při skončení nájmu plakátovací plochu ve stavu, v jakém ji převzala.

5. Při právním posouzení soud prvního stupně neshledal důvodnou námitku žalované o absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy, neboť nepřiměřenost výše smluvní pokuty sama o sobě absolutní neplatnost tohoto ujednání založit nemůže a jiné důvody, pro které by toto ujednání mělo být posouzeno jako neplatné, žalovaná neuvedla, nepodávají se ani z obsahu spisu. Doplnil, že námitka žalované, že právní předchůdkyně žalobkyně mohla kdykoli sama odstranit zbytky reklamního plakátu a po žalované požadovat zaplacení nákladů, v této souvislosti neobstojí. Smlouva byla uzavřena mezi podnikateli, žalovaná si byla vědoma své povinnosti a byla srozuměna i s jejím utvrzením smluvní pokutou. Soud prvního stupně konstatoval, že smyslem a účelem smluvní pokuty je zabránění a sankcionování porušení či nedodržení konkrétní povinnosti, nikoliv řešení následků takového porušení. Podle soudu prvního stupně je zřejmé, že smluvní pokuta byla sjednána pro případ, kdy nájemce pokračuje ve faktickém užívání předmětu nájmu i po skončení nájemního vztahu, tedy čerpá výhody spojené se zveřejněním jeho reklamního sdělení, aniž by za to vlastníkově nosiče tohoto reklamního sdělení cokoli platil. Posuzované ujednání proto soud shledal jako platné. K námitce žalované se zabýval přiměřeností výše smluvní pokuty a dospěl k závěru, že jsou dány předpoklady pro její moderaci podle § 2051 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“). V tomto ohledu vyšel ze smyslu ujednání o smluvní pokutě a dospěl k závěru, že pokuta ve výši 1 000 Kč denně, tj. více než pětinasobně převyšující denní nájemné (181 Kč) je nepřiměřená, za přiměřenou shledal smluvní pokutu ve výši denního nájemného, kterou navýšil o 20 % (tj. za 698 dní prodlení žalované smluvní pokutu ve výši 152 862 Kč), aby zůstala zachována sankční i preventivní funkce smluvní pokuty a nájemce byl motivován k jednání o pokračování (novém sjednání) smluvního vztahu v případě, kdy hodlal zveřejnit své reklamní sdělení po dobu přesahující sjednanou dobu nájmu, a současně, aby byl sankcionován za nedodržení povinnosti, k jejímuž splnění se ve smlouvě zavázal.

6. Krajský soud v Brně v záhlaví označeným rozhodnutím potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v části odvoláním žalobkyně napadeného výroku II, kterým byla zamítnuta žaloba o zaplacení částky 445 324 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (první výrok), změnil rozsudek soudu prvního stupně ve zbývající části výroku II tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 99 814 Kč s tam specifikovaným úrokem z prodlení (druhý výrok), a rozhodl o povinnosti žalované k náhradě nákladů řízení žalobkyni za řízení před soudem prvního stupně (třetí výrok) a za odvolací řízení (čtvrtý výrok).

7. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ze základu jeho právního posouzení věci, neboť tyto otázky (vyjma otázky moderace smluvní pokuty) nebyly odvoláním napadeny. Dále zdůraznil, že akceptuje implicitní východisko soudu prvního stupně, že námitkou nepřiměřené výše smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby žalovaná projevila úmysl navrhnout její moderaci ve smyslu § 2051 o. z. Odvolací soud vycházel též z toho, co uvedly účastnice při jednání odvolacího soudu ohledně důvodů pro sjednání smluvní pokuty. Žalobkyně uvedla, že výše smluvní pokuty měla odrážet sankční a preventivní funkci, měla žalovanou především odradit od porušení smluvené povinnosti. Pronajímatel na základě požadavku nájemce před vznikem nájmu plochu zcela očistil a takto ji chtěl převzít na konci vztahu. Žalovaný svou nečinností nechal smluvní pokutu narůst do žalované výše. Žalovaná uvedla, že smlouva z její strany nebyla podrobena kontrole. Smluvní pokutu měla za nepřiměřenou vzhledem k povaze věci, výši nájmu a rovněž v souvislosti s následujícím jednáním pronajímatele, který se nesnažil škodě zabránit nebo ji snížit a ponechal smluvní pokutu v běhu. Žalovaná se pokusila o další odstranění plakátu až v návaznosti na rozhodnutí soudu prvního stupně, plocha byla očištěna pískováním s odhadovanými náklady až 15 000 Kč.

8. Na základě takto zjištěného skutkového stavu věci odvolací soud dovodil, že soud prvního stupně se při určení moderované výše smluvní pokuty soustředil pouze na prevenci a reparaci potenciální újmy a pominul sankční povahu smluvní pokuty. Žalobkyně navíc při jednání odvolacího soudu zdůraznila, že sankční funkce smluvní pokuty byla převažujícím důvodem pro její sjednání. Moderaci na 1,2 násobek denního nájemného proto odvolací soud považoval za neadekvátní a nedostatečně postihující porušení povinnosti ze strany žalované. Nepochyboval o tom, že žalovaná ve vztahu mezi dvěma podnikateli dlouhodobě zjevně porušovala svou smluvní povinnost, která byla utvrzena sjednanou smluvní pokutou, a vzhledem k tomu měl za přiměřenou smluvní pokutu ve výši 252 676 Kč za požadované období 698 dnů prodlení žalované odpovídající výši dvojnásobku denního nájemného (362 Kč denně).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu v rozsahu jeho potvrzujícího prvního výroku podala žalobkyně včasné dovolání. Namítla nesprávné právní posouzení věci a navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek změnil tak, že uloží žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 445 324 Kč s úrokem z prodlení a náhradu nákladů dovolacího řízení.

10. Žalobkyně má za nesprávný závěr odvolacího soudu, že námitkou nepřiměřenosti smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby žalovaná projevila úmysl navrhnout její moderaci podle § 2051 o. z. Jako dosud judikaturně neřešenou formuluje otázku, zda „v řízení o zaplacení smluvní pokuty může soud snížit smluvní pokutu ve smyslu § 2051 občanského zákoníku za situace, kdy žalovaný sice tvrdí, že smluvní pokuta je nepřiměřená, avšak výslovně nenavrhne snížení smluvní pokuty soudem“. Zdůrazňuje, že soud je oprávněn smluvní pokutu snížit pouze tehdy, pokud to dlužník v řízení navrhne, pokud tedy dlužník v řízení snížení smluvní pokuty nenavrhne, nemůže soud k moderaci přistoupit ex officio. Obrana žalované v řízení přitom spočívala v tom, že smluvní pokuta je „absolutně nepřiměřená“ a v důsledku toho je „ujednání o smluvní pokutě neplatné“,

případně, že „výši smluvní pokuty považuje za nepřiměřenou“. Žalobkyně vyjadřuje přesvědčení, že žalovaná soudu prvního stupně ani odvolacímu soudu nenavrhl, aby soud snížil nepřiměřenou smluvní pokutu. Soudy proto podle ní pochybily, pokud vůbec přistoupily k úvahám, zda je smluvní pokuta nepřiměřená a zda ji soud bude snižovat, neboť k takovému postupu nebyly vůbec oprávněny.

11. Podle žalobkyně se odvolací soud dále odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. [33 Cdo 613/2018](#), pokud shledal smluvní pokutu nepřiměřenou, aniž kladl zvláště důraz na to, že žalovaná uzavřela smlouvu dobrovolně s vědomím, že obsahuje ujednání o smluvní pokutě, a musela být tudíž srozuměna s tím, že nesplní-li zajišťovanou smluvní povinnost, bude sjednaným způsobem (tj. denně) sankcionována. S odkazem na závěry výše zmíněného rozhodnutí zdůrazňuje, že oblast soukromého závazkového práva je ovládána zásadou *pacta sunt servanda*, a pokud žalovaná nesplnila svoji smluvní povinnost ani poté, kdy žalobkyně podala žalobu o zaplacení smluvní pokuty, pak tato skutečnost nasvědčuje tomu, že smluvní pokuta nebyla pro žalovanou očividně dostatečnou pobídku a nelze proto akceptovat právní závěr soudů o nepřiměřenosti smluvní pokuty. V této souvislosti žalobkyně též namítá, že soudy nevezly dostatečně v potaz okolnosti, za kterých došlo k ujednání o smluvní pokutě, neboť smlouva o nájmu reklamní plochy obsahovala také ujednání o protikorupčních zásadách žalované, které se právní předchůdkyně žalobkyně zavázala plnit a jejichž porušení, stejně jako poskytnutí jakéhokoli daru, výhody nebo výhry zaměstnancům žalované (v hodnotě přesahující 100 Kč) bez vědomí jednatele žalované, bylo sankcionováno smluvní pokutou ve výši 500 000 Kč za každé jednotlivé porušení. Dovozuje, že byla-li ze strany žalované vyžadována po právní předchůdkyni žalobkyně smluvní pokuta ve výši 500 000 Kč za každý jednotlivý případ (tedy např. i za poskytnutí daru v hodnotě 200 Kč bez souhlasu jednatele žalované), nemůže se v tomto kontextu smlouvy jevit nepřiměřenou smluvní pokuta postihující žalovanou za porušení její povinnosti odstranit z reklamní plochy veškeré plakáty ve výši 1 000 Kč denně, tj. necelého pětinasobku sjednaného denního nájemného.

12. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla jeho odmítnutí, případně zamítnutí. Poukazuje na to, že žalobkyně řádně nevymezila přípustnost dovolání, případně má dovolání za nedůvodné. Uvádí, že námitkou nepřiměřené výše sjednané smluvní pokuty spojenou s návrhem na zamítnutí žaloby navrhovala snížit smluvní pokutu až do výše 100 %. Považuje za správné též úvahy odvolacího soudu o nepřiměřenosti smluvní pokuty.

III.

Přípustnost dovolání

13. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Námitku, že odvolací soud nebral v potaz okolnosti, za kterých došlo k ujednání o smluvní pokutě, žalobkyně uplatňuje na základě vlastních tvrzení o dalším obsahu smlouvy a jejím výkladu (o sjednání další smluvní pokuty za jiná porušení smlouvy), tj. na základě skutkových zjištění, která odvolací soud neučinil. Při úvaze o tom, zda je právní posouzení věci odvolacím soudem správné,

však Nejvyšší soud vychází (musí vycházet) ze skutkových závěrů odvolacího soudu, a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů nejprve zformuluje sám dovolatel (srov. například důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod č. 19/2006 Sb. rozh. obč., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2006, sp. zn. [29 Odo 1203/2004](#), a ze dne 10. 10. 2013, sp. zn. [29 Cdo 3829/2011](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4245/2014](#); rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti dostupná na <https://www.n soud.cz>).

16. Nadto se odvolací soud neodchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, pokud při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty nepřihlížel k případnému smluvnímu ujednání o jiné smluvní pokutě za porušení smluvní povinnosti předchůdkyní žalobkyně, neboť každá smluvní pokuta, jako sankce za neplnění konkrétní povinnosti, je samostatným nárokem, jehož přiměřenost nelze porovnávat s nárokem na zaplacení jiné smluvní pokuty za neplnění jiné povinnosti (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2013, sp. zn. [23 Cdo 2400/2012](#)).

17. Námitka, že se odvolací soud odchýlil od rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [33 Cdo 613/2018](#), přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. rovněž nezakládá. Odvolací soud se při posouzení přiměřenosti smluvní pokuty neodchýlil od závěrů vyslovených v citovaném rozhodnutí, že „oblast soukromého práva je ovládána zásadou *pacta sunt servanda*“ a že skutečnost, že tamější žalovaná nesplnila svoji povinnost ani poté, kdy žalobce v tam projednávané věci podal žalobu o vyklizení, nasvědčuje tomu, že „sjednaná smluvní pokuta nebyla pro žalovanou očividně dostatečnou pobídkou“, již jen proto, že uvedené závěry Nejvyšší soud učinil v souvislosti s posuzováním absolutní neplatnosti ujednání o smluvní pokutě pro rozpor s dobrými mravy podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nikoliv při posuzování přiměřenosti smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. Navíc pokud v tam projednávané věci Nejvyšší soud neshledal jako neplatné pro rozpor s dobrými mravy ujednání o smluvní pokutě ve výši 1 000 Kč za každý den, po který tamější žalovaná zůstala po obdržení kupní ceny hlášena k pobytu v nemovitosti tamějšího žalobce, a to s přihlédnutím k velkému významu porušené povinnosti pro tamějšího žalobce, učinil tak zjevně na základě individuálních okolností dané věci, jež nelze bez dalšího přenášet i do poměrů nyní projednávané věci a do posuzování přiměřenosti nyní požadované smluvní pokuty. Skutečnost, zda smluvní pokuta dostatečně plní (případně v jaké míře) pobídkovou (motivační) funkci, je vždy věcí individuálního posouzení konkrétních skutkových okolností projednávané věci a výše citovaný závěr tak není obecným judikатурním závěrem precedenčního charakteru, od něž by se mohl odvolací soud odchýlit při právním posouzení nyní projednávané věci.

18. Nejvyšší soud však shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro posouzení otázky, zda lze považovat za návrh na moderaci smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. i takový procesní úkon (námitku) žalovaného, kterým usiluje o zamítnutí žaloby z důvodu nepřiměřenosti výše smluvní pokuty, ač výslovně nenavrhuje soudu, aby smluvní pokutu snížil. Na jejím řešení napadené rozhodnutí záviselo a tato otázka v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání není důvodné.

20. Podle § 2051 o. z. nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty.

21. Podle § 41 odst. 2 o. s. ř. každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně

označen.

22. Z ustanovení § 2051 o. z. nepochybně vyplývá, že k moderaci smluvní pokuty soud nemůže přistoupit bez návrhu dlužníka. Úprava v § 2051 o. z. se v tomto ohledu zjevně liší od právní úpravy moderace smluvní pokuty obsažené v § 301 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zrušeného ke dni 1. 1. 2014 (dále jen „obch. zák.“), z jehož výkladu bylo v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu dovozováno, že vyjdou-li v průběhu řízení najevo skutečnosti, které odůvodňují závěr, že smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, může ji soud snížit i bez návrhu dlužníka (srov. například rozsudek ze dne 10. 1. 2008, sp. zn. [32 Cdo 3853/2007](#), uveřejněný pod č. 73/2008 Sb. rozh. obč.). K závěru o odlišnosti koncepce občanského zákoníku, podle níž soud může nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu snížit pouze na návrh dlužníka, od dosavadní rozhodovací praxe týkající se výkladu § 301 obch. zák. dospívá též komentářová literatura [srov. například LASÁK, Jan. § 2051 (Snížení smluvní pokuty soudem). In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1292, marg. č. 11]. Ani tuzemská odborná literatura se však v poměrech úpravy nového soukromého práva doposud nezabývala otázkou, jaký obsah musí mít návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty.

23. Snížení smluvní pokuty soudem pouze k návrhu dlužníka bylo historicky dovozováno v poměrech obecného zákoníku občanského, jenž v § 1336 upravoval možnost snížení konvenční pokuty soudem takto: „... Ve všech případech budiž náhradní částka, prokáže-li dlužník, že je přílišná, zmírněna soudcem po případě po slyšení znalců“. V tehdejší komentářové literatuře byl zastáván názor, že „... Zmírnění se stane jen na žádost dlužníkovu, nikoli z povinnosti úřední. Nárok na zmírnění pokuty není třeba uplatnití výslovně; stačí, když z přednesu strany vyplývá, že vznáší námitku nepřiměřenosti konvenční pokuty“ [srov. KUBEŠ, V. in: ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J., a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl pátý, (§ 1090 až 1341). Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1937, s. 972, marg. č. 13]. I tehdejší Nejvyšší soud Československé republiky v rozhodnutí ze dne 4. 6. 1936, sp. zn. Rv I 857/34 [dostupném též pod č. 15256 in: VÁŽNÝ, F. (ed.) Rozhodnutí nejvyššího soudu československé republiky ve věcech občanských. Praha: Právnícké vydavatelství, 1939. Sbírka rozhodnutí nejvyšších stolic soudních republiky Československé.], uvedl, že „... Oprávněna jest však výtku, že odvolací soud nedbal toho, že smluvní pokuta může být podle § 1336 obč. zák. soudcem zmírněna. Nelze ji sice zmírniti z úřední moci, nýbrž je třeba, aby se strana dovolávala tohoto svého práva na zmírnění pokuty. Avšak nemusí tak činiti výslovně, stačí, když dlužník popře v řízení před první stolicí nárok žalobcův, na příklad pro nedostatek vlastního provinění pro objektivní nebo nezaviněnou subjektivní nemožnost a podobně, ovšem vždy z důvodu, z něhož je patrné, že ve skutkovém přednesu lze spatřovat i námitku proti přiměřenosti smluvní pokuty (Sb. n. s. 6793, rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudního dvora ve Vídni z 9. ledna 1917 Rv II 604/16, Nowak 1915)“.

24. Obdobně i v zahraničních doktrínách (našemu právnímu řádu blízkých, v nichž je pro snížení smluvní pokuty soudem vyžadován návrh dlužníka) je bez výhrad dovozováno, že pro návrh na moderaci nemusí dlužník výslovně uvádět, že požaduje snížení smluvní pokuty. V rakouské právní nauce je zastáván názor, že nejen tvrzení o nepřiměřenosti ujednání o smluvní pokutě, ale dokonce i samotné popření uplatněného nároku je považováno za žádost o zmírnění v něm obsaženou (GROSS in: SCHAUER, M., KLETEČKA, A. a kol. ABGB-ON – Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Manz, 2020, § 1336 ABGB, Rn. 28. Judikatura rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) v tomto ohledu uvádí, že popření povinnosti zaplatit smluvní pokutu v sobě obsahuje návrh na moderaci (srov. například rozhodnutí OGH ze dne 21. 9. 1994, sp. zn. 3 Ob 558/94). Obdobně je v německé literatuře i judikatuře zastáván názor, že postačí jakýkoli návrh v řízení, z něhož vyplývá, že se dlužník chce smluvní pokuty zcela nebo zčásti zbavit, protože ji považuje za nepřiměřeně vysokou či nepřiměřeně tvrdou [GOTTWALD in: KRÜGER, W. (ed.) a kol. Münchener Kommentar zum

Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3. Schuldrecht - Allgemeiner Teil II. C.H. Beck, 2022. BGB § 343, Rn. 13; či rozhodnutí německého Spolkového soudního dvora (BGH) ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III ZR 254/09, bod 32].

25. Je nezbytné současně zdůraznit, že adresátem návrhu dlužníka na snížení smluvní pokuty podle § 2051 o. z. je soud, a tudíž jde zjevně o procesní úkon, pro jehož posouzení podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu není významné, jak jej účastník označil nebo že vůbec nebyl označen, a ani to, jaký obsah mu účastník přisuzuje. Soud vždy uváže obsah (smysl) projevu vůle účastníka a uzavře, o jaký úkon se z tohoto hlediska jedná. Posouzení procesního úkonu podle jeho obsahu však soudu neumožňuje, aby „domýšlel“ obsah úkonu nebo z obsahu úkonu činil závěry, které z něj ve skutečnosti nevyplývají (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. [30 Cdo 721/2003](#), ze dne 27. 7. 2007, sp. zn. [21 Cdo 2704/2006](#), či ze dne 9. 10. 2015, sp. zn. [21 Cdo 369/2015](#); v komentářové literatuře obdobně srov. DRÁPAL, Ljubomír. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 261).

26. Nejvyšší soud se při výkladu § 2051 o. z. ve spojení s § 41 odst. 2 o. s. ř. ztotožňuje se závěry vyjádřenými již v minulosti ve vztahu k hmotněprávní úpravě, která také vyžadovala pro možnost snížení smluvní pokuty soudem návrh dlužníka. Lze tedy uzavřít, že za návrh na snížení smluvní pokuty ve smyslu § 2051 o. z. lze považovat i takový procesní úkon (námitku) dlužníka (žalovaného), ze kterého je patrné, že se dlužník domáhá (byť i jen částečného) zamítnutí žaloby z důvodu, že má požadovanou smluvní pokutu za nepřiměřenou (popírá přiměřenost její výše). Není nezbytné, aby se dlužník výslovně dožadoval aplikace moderačního oprávnění soudem, tj. aby výslovně navrhoval snížení smluvní pokuty. Naproti tomu prosté popření existence (právního základu) nároku na smluvní pokutu samo o sobě nepostačuje k tomu, aby takový úkon dlužníka mohl být považován za návrh na snížení smluvní pokuty. Pokud z projevu vůle dlužníka (jeho smyslu) nelze současně dovodit výhrady dlužníka k přiměřenosti požadované smluvní pokuty, není soud oprávněn si za účastníka takový obsah úkonu domýšlet, tedy činit z něj závěry, které z jeho obsahu ve skutečnosti nevyplývají.

27. Pro úplnost lze dodat, že dlužníka, který navrhl soudu snížení smluvní pokuty, následně v řízení tíží břemeno tvrzení a důkazní břemeno ohledně objasnění okolností, z nichž lze usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty. Je tedy jeho povinností tvrdit a prokazovat, v čem konkrétně spočívá nepřiměřenost požadované smluvní pokuty (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2023, sp. zn. [31 Cdo 2273/2022](#)).

28. V projednávané věci odvolací soud vyšel z toho, že žalovaná ve svém vyjádření požadovala zamítnutí žaloby a současně namítla (mimo jiné) nepřiměřenost požadované smluvní pokuty. Takový úkon žalované odvolací soud (shodně jako soud prvního stupně) správně posoudil jako návrh dlužníka na moderaci smluvní pokuty podle § 2051 o. z. Právní posouzení věci odvolacím soudem při řešení otázky, jež byla otevřena dovolacím přezkumem, je proto v souladu s výše uvedenými závěry Nejvyššího soudu.

29. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nejvyšší soud takové vady v projednávané věci neshledal.

30. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl jako nedůvodné.